

Vlaamse Juristenvereniging

Deze bijdrage werd door de Vlaamse Juristenvereniging geselecteerd en valt buiten de redactionele verantwoordelijkheid van het Rechtskundig Weekblad

Asclepius en Vrouwe Justitia: oproep tot een meetbare rechtsstaat

Volksgezondheid geldt als een historische verworvenheid, de zorg om de volksgezondheid als een van de kern-taken van een moderne overheid. Voor onze *rechtsstaat* geldt net hetzelfde: het gaat ook om een historische verworvenheid en we beschouwen het evenzeer als een kerntaak van de overheid om over de goede werking van onze rechtsstaat te waken.

Hoe het *grosso modo* met de volksgezondheid is gesteld, lezen witte jassen en hun flankerende beleidsmakers af aan allerhande parameters en statistieken. Zij weten vrij precies hoeveel kinderen tegen welke aandoeningen zijn ingeënt. Ze hebben zicht op de evolutie van de gemiddelde levensverwachting. Ze volgen de resultaten van de behandeling van hartaandoeningen, borstkanker, griep, cataract, beroertes, diabetes, depressies en andere kwalen op de voet.

Meten is weten, of beter: weten begint met meten. Idem dito voor eender welk beleid dat niet tot weinig tastbare algemeenheden wil verdampen.

De maatschappelijke relevantie van recht en rechtspraktijk en het vertrouwen – of het gebrek aan vertrouwen – in de rechtsstaat gaan de *Vlaamse Juristenvereniging* (VJV) zeer ter harte.

De VJV vraagt zich dan ook af welke indicatoren van de gezondheidstoestand van onze rechtsstaat een geloofwaardig algemeen beeld zouden kunnen opleveren. Is er een schaal of een index denkbaar die aangeeft of het met regelgeving, rechtsbedeling en rechtshandhaving de goede kant opgaat? En zou dit dan meteen een vertrouwensbarometer betekenen m.b.t. de werking van de rechtsstaat? Immers: *justice must not only be done, but must also be seen to be done*.

Niet dat we het warm water opnieuw willen uitvinden. Er bestaan uitstekende initiatieven die aan de hand van kerncijfers de toestand van een bepaald rechtsgebied of beleidsdomein trachten te objectiveren. We denken bv. aan het Observatorium van de Huurprijzen, het Zakboekje Better Regulation (2008) van het *Verbond van Belgische Ondernemingen* en de Justitiebarometer van de Hoge Raad voor de Justitie. Internationale benchmarking van o.a. de OESO maakt ook gebruik van juridisch getinte parameters, zoals regelgevingskwaliteit, rechtszekerheid en fiscaal regime. En in tijden van crisis neemt het belang van performante regelgeving alleen maar toe.

Bovendien zijn we er ons van bewust dat een ietwat betrouwbare meting van de algemene gezondheidstoestand van onze rechtsstaat hoe dan ook methodologisch en empirisch een weerbarstige klus betekent.

Toch willen we bij dezen juristen van diverse pluimage, maar met een gemeenschappelijke boon voor onze rechtsstaat, oproepen om met ons mee te denken over een korf van relevante indicatoren. Wellicht beschikken de overheid (FOD Justitie), de academische wereld, de balies en de instituten en verenigingen van de diverse juridische beroepen over interessant bijkomend cijfermateriaal. Misschien komt dergelijk cijfermateriaal nog beter tot zijn recht in doorsnede met gegevens afkomstig van de andere juridische beroepen.

Bij wijze van aftrap en brainstorm-gewijs lanceren we enkele vragen en bedenkingen die, na dus de nodige verwetenschappelijking, onze rechtsstaat misschien kunnen helpen scannen. We beseffen dat een aantal van deze vragen in hun huidige vorm niet neutraal geformuleerd zijn, maar eigen aan het brainstormstadium is gelukkig dat alles is toegelaten en veel wordt vergeven.

Om ergens te beginnen, onderscheiden we de omvang en de totstandkoming van wetten en regels, de toegankelijkheid en de werkbaarheid ervan en de eigenlijke rechtsbedeling en rechtshandhaving.

Over de omvang en de totstandkoming van wetten en regels valt er heel wat te zeggen. De regeldruk ligt hoog en de BMI-index van het *Belgisch Staatsblad* kan tellen. De overvloed aan «corrigerende errata» bij de vele «wetten houdende diverse bepalingen» zijn niet bepaald indicaties van overzichtelijke en coherente wetgeving.

Fundamenteel moeten we ons de vraag durven stellen: leidt een complexe samenleving fataal tot meer en complexere regelgeving? Is m.a.w. een rechtsstaat per definitie een «gejuridiseerde» samenleving?

Hiermee samenhangend rijst de vraag of onze wetten en regels voldoende leesbaar, coherent, toegankelijk en werkbaar zijn. Kunnen we het niet met minder en met bondiger wetteksten stellen? Of geldt de stelregel «*schrijven is schrappen*» niet voor juristen?

Een ander heikel punt is de verhouding tussen enerzijds de *ratio legis* van wetgeving en anderzijds de praktische en administratieve weerslag, alsmede de nalevingskosten ervan voor burgers, bedrijven en overheden. Geen wet zonder impactanalyse. De Kafka-Test van de Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging is wat dit betreft alvast een goede start geweest. En hoe zou het inmiddels staan met de werkzaamheden van het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie?

De vinger aan de pols houden van onze rechtsbedeling en rechtshandhaving zal zonder kerncijfers ook niet echt mogelijk zijn.

Het aantal beoefenaren van juridische beroepen, per categorie, ten opzichte van het totale bevolkingsaantal

en het aandeel van de justitiebegroting in de totale begroting zijn basisgegevens. De beschikbare cijfers i.v.m. de klassieke strafrechtshandhaving blijven essentieel.

Interessante indicatoren zijn ongetwijfeld de (gemiddelde) doorlooptijd van een rechtszaak en de (gemiddelde) kostprijs van onze rechtsbijstand, alsmede het aandeel van alternatieve geschillenoplossing zoals arbitrage en bemiddeling (*mediation*) in onze rechtspraktijk.

Elke jurist, met of zonder een toga, maar begaan met het gezond functioneren van onze rechtsstaat, is met zijn

of haar praktische suggesties meer dan welkom. De VJV van haar kant zal haar netwerk actief solliciteren, ook om (rechts)vergelijkend bij onze buurlanden over het muurtje te kijken.

Het is in eerste instantie de ambitie van de VJV om alle aangeleverde gegevens, suggesties en benaderingen te verzamelen. Vervolgens kan er worden gedacht aan een methodologisch onderbouwde bundeling van deze data tot een soort periodieke medische *check up* van onze rechtsstaat.

Want het aanvoelen is: onze rechtsstaat voelt zich in menig opzicht niet lekker. Het zal zaak zijn om, zoals in

de geneeskunde, vage klachten zo precies mogelijk te duiden. Elke *check up* begint met een algemene anamnese en het meten van basale indicatoren als hartslag en bloeddruk. Geleidelijk aan kan het onderzoek zich dan verdiepen, zowel curatief als preventief.

Misschien kunnen in dezen de witte jassen de toga's inspireren, of Asclepius Vrouwe Justitia.

Bruno Coppieters

Bestuurslid

Vlaamse Juristenvereniging

Reacties zijn welkom op

secretariaat@vjb.be

Boeken

M.C. JANSSENS en F. GOTZEN, **Handboek merkenrecht (Benelux, Communautaire, Internationaal)**, Brussel, Bruylant, 2010, 358 p.

Het merkenrecht is in volle evolutie. Niet alleen zijn er plannen tot een grondige herziening van het «Europees» merkenrecht. De rechtspraak inzake deze rechtstak, en dan in het bijzonder die van het Hof van Justitie en het Gerecht van de Europese Unie (EU), neemt ongekende proporties aan. Over het merkenrecht verschenen de laatste jaren dan ook een aantal «monumentale» monografieën, zoals die van T. Cohen Jehoram, en dit naast de reeds bestaande basiswerken, zoals dat van A. Braun en E. Cornu.

De rechtspracticus die minder vertrouwd is met het merkenrecht, heeft, wanneer hij wordt geconfronteerd met een merkenrechtelijk probleem, vaak in de eerste plaats behoefte aan een overzichtelijke, gebalde, maar toch heel accurate studie (analyse) van de bestaande merkenrechtelijke regels. Het hier besproken boek van M.C. Janssens en F. Gotzen beantwoordt aan deze vereisten. Het werk is een niet te omvangrijke studie van het merkenrecht, maar een waarin alle aspecten van het Benelux-, Gemeenschaps- en internationale merkenrecht aan bod komen. Ondanks de makkelijk te hanteren omvang, is het met een grote precisie geschreven, waarbij de

rechtspraak van het Hof van Justitie, het Gerecht van de EU, het Benelux-Gerechtshof en het Hof van Cassatie grondig wordt geanalyseerd. Een heel positief punt is dat het Beneluxmerk en het Gemeenschapsmerk geïntegreerd worden besproken. Benelux- en Gemeenschapsmerk maken dus geen voorwerp uit van twee van elkaar onderscheiden en overlappende besprekingen.

Het hier voorliggende werk is ondertussen de tweede herwerkte uitgave van het handboek. Ook deze tweede editie volgt nog steeds de logische structuur van de toepasselijke wetgeving (titel I), het individueel merk (titel II), het collectief merk (titel III) en enkele vragen van gerechtelijke procedure (titel IV). Ook het omvangrijkste deel van het boek, namelijk dat wat het individueel merk behandelt, is logisch opgebouwd (de functies en het belang van een merk, de beschermde tekens, de beschermingsvoorwaarden, het houderschap, het verkrijgen van een merk, de rechten van de merkhouders, de nietigheid en het verval).

Sinds de eerste editie die in 2008 verscheen, hebben zich tal van evoluties voorgedaan waaraan in de nieuwe editie uitgebreid aandacht wordt besteed. In dit verband moet zeker verwezen worden naar het hoofdstuk dat de rechten van een merkhouders behandelt (Titel II, hoofdstuk 6). Zo wordt in dit hoofdstuk de rechtspraak

van het Hof van Justitie geanalyseerd die tot gevolg heeft dat een merkhouders op basis van art. 2.20, eerste lid, sub a van het Benelux Verdrag inzake de intellectuele eigendom (BVIE) (art. 5, eerste lid, sub a richtlijn betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten en art. 9, eerste lid, sub a Verordening Gemeenschapsmerk) kan optreden wanneer niet de herkomstfunctie van zijn merk is aangetast, maar een andere functie die het merk vervult (bv. de communicatie-, reclame- of investeringsfunctie). Zo ook wordt aandacht besteed aan de rechtspraak van het Hof van Justitie die het door art. 2.20, eerste lid, sub c BVIE (art. 5, tweede lid richtlijn merken en art. 9, eerste lid, sub c Verordening Gemeenschapsmerk) gestelde vereiste van «ongerechtvaardigd voordeel trekken uit of afbreuk doen aan het onderscheidend vermogen of de reputatie van het (oudere) merk» nader heeft uitgewerkt en gepreciseerd.

Zoals uit deze bespreking blijkt, heeft het boek van M.C. Janssens en F. Gotzen onmiskenbaar zijn vaste plaats veroverd in de steeds toenemende rechtsliteratuur over het merkenrecht. Gelet op de recente stroom arresten van het Hof van Justitie en het Gerecht van de EU zal een nieuwe herwerkte uitgave wellicht niet lang op zich laten wachten.

Hendrik Vanhees